

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

ROMAÜGYEKÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

IKT. SZÁM: VII/14/6/2016
MELLÉKLET: jelenléti ív

EMLÉKEZTETŐ
2016. OKTÓBER 5. 10.00

Helyszín: 1055 Budapest, Kossuth tér 2-4. IV. em. 439/A

Időpont: 2016. október 5. 10.00

Tárgy: Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Sörös Iván, az EMMI, Gyermekesély Főosztályának vezetője köszöntötte a résztvevőket és jelezte, hogy az előre megküldött napirendben sorrendbeli módosítást javasol, mert az Egyebek keretében tájékoztatást nyújt az elmúlt időszakban kiírt, elbírálási szakaszban lévő és elbírált programokról. Megkérdezte, hogy a napirendi pontok kapcsán van-e a jelenlévőknek észrevétele.

A résztvevők nem tettek észrevételt a napirendre, elfogadták a sorrend módosítását.

Sörös Iván elmondta, hogy érkezett egy javaslat, amely szerint a kilakoltatással kapcsolatos kérdéseket a Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport tárgyalja meg. Ezt a témát a Hajléktalanügyért Felelős Tematikus Munkacsoport tárgyalta meg a 2016. október 4-ei ülésén.

1. napirendi pont: Egyebek

Sörös Iván tájékoztatta a munkacsoporttagokat a romákat, gyermekeket, hátrányos helyzetű személyeket érintő pályázatokról. 2016-ban az Útravaló ösztöndíj program minden alprogramja közel egy időben meghirdetésre került a 2016/2017-es tanévre vonatkozóan. A korábbi évek során előfordult, hogy valamelyik alprogram kicsit később jelent meg, nem a tanévhez igazodva. Például 2015-ben az Út a szakmához alprogram csak az ősz végén került meghirdetésre. 2016-ban májusban megjelent az Út az érettségihez és az Út a középiskolába program, a nyár folyamán megjelent az Út a szakmához és az Út a diplomához. Van olyan pályázat, amely jelenleg nyitva áll és van olyan is, amely már lezárult. **Sörös Iván** felhívta a résztvevők figyelmét, hogy az Út az érettségihez és az Út a középiskolába alprogramok a korábbi évektől eltérően uniós program keretében kerülnek megvalósításra, és a következő három tanév során is erre fog sor kerülni. Ezt 2016. augusztus 31-éig a Türr István Kutató és Képző Intézet (a továbbiakban: TKKI) intézte. A háttérintézmények átalakítása során a TKKI bizonyos feladatai beolvadtak a Minisztériumba, így uniós forrásról lévén szó az Út a középiskolába és az Út az érettségihez programok kezelését az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő (a továbbiakban: EMET) fogja intézni. Ez azért fontos váltás, mert a

kapcsolattartás a jövőben az EMET-en keresztül fog történni. A jelentkezési határidő 2016. szeptember 23-án lezárult. A pályázati útmutatóban azt vállalták, hogy legalább 9000 hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulót segítenek hozzá ösztöndíjjal ahhoz, hogy a programban részt vegyenek, és mentori támogatást kapjanak. Az előzetes adatok alapján több mint 11.000 tanuló adta be a jelentkezését, azonban a pályázatok formai ellenőrzése még folyamatban van. A Helyettes Államtitkárság célja, hogy a lehető legrövidebb időn belül a pályázatok elbírálásra kerüljenek, a jelentkezőket értesítsék és az ösztöndíjak kifizetésre kerüljenek. Másik nagy program, amely nem került el korábban sem az EMET-től, az Út szakmához. Ennek keretében a szakiskolai tanulók részesülhetnek ösztöndíjban. Idén korábban sikerült meghirdetni a programot, a jelentkezés szintén 2016. szeptember 23-án zárult le. Ebben a programban minden évben jelentős túljelentkezés tapasztalható. Idén 400 millió forint keret áll rendelkezésre a tanulók, valamint a mentorok támogatására. Jelenleg folyamatban van az értékelés, előreláthatólag október végén, november elején születhet döntés. **Sörös Iván** felhívta a résztvevők figyelmét arra, hogy az Út a diplomához alprogram jelenleg is nyitva áll a pályázók számára. Ennek keretében szakaszos támogatási igény benyújtására van lehetőség. Vannak hallgatók, akik szeptemberben nyújthatták be a pályázatukat, mások, akik most kezdték az egyetemet, főiskolát később is pályázhatnak, mert előfordulhat, hogy nem tudják év elején beszerezni a szükséges igazolásokat. Tavaly 275 millió forint volt elegendő arra, hogy 1031 hallgató támogatásban részesülhessen. Idén is ilyen jelentkezői számot vár a Helyettes Államtitkárság. Kérte a munkacsoporttagokat, hogy tájékoztassák azokat a hallgatókat, akiknek szüksége lehet erre az ösztöndíjra. Az állami ösztöndíjas hallgatók részére 10 hónapon keresztül ösztöndíjat biztosít a program, míg azoknak a hallgatóknak, akik önköltséges formában vesznek részt a felsőoktatásban, azok számára az önköltség 95%-ában tud segíteni a pályázat.

Sörös Iván tájékoztatta továbbá a jelenlévőket, hogy 2003-2004 óta létezik a Biztos Kezdet Gyerekházak rendszere. Pilot programként indult a szécsényi kistérségben, mára már 112 ilyen gyerekház létezik egy hálózatot alkotva. A Biztos Kezdet Gyerekházak uniós finanszírozással indultak el, de 2013 óta a hazai költségvetés is biztosít lehetőséget arra, hogy a 112 gyerekháznak működési feltételei biztosítva legyenek. A Társadalmi Felzárkózási Stratégia második számú intézkedésével valóra vált, hogy több olyan település van, ahol erre a típusú szolgáltatási formára szükség van. Ennek érdekében előkészítettek egy pályázati felhívást, ami Biztos Kezdet Gyerekházak létesítésére ad lehetőséget. Az a cél, hogy legalább további 50 Biztos Kezdet Gyerekház jöjjön létre. Ez a felhívás a napokban jelent meg. Ennek a pályázatnak van egy másik eleme, amely a Jó kis hely elnevezést viseli. Ennek keretében azt vizsgálták meg, hogy hány olyan település van, amelynek kicsi, 1000 fő körüli a lélekszáma, de a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek aránya magas, 50% fölötti. Tehát olyan településekről van szó, ahol minden család rászorul a segítségre, de az alapvető szolgáltatások hiányosak a térségben, nincsenek olyan szolgáltatások, amelyek a gyermekeknek, ifjúságnak támogatást nyújtanak. Éppen ezért új kezdeményezésként jelenik meg a Jó kis hely pályázat. **Sörös Iván** kérte a résztvevőket, hogy nézzék meg a pályázati kiírást, mert támogatási lehetőséget nyújt az ilyen településeknek.

A Tanoda programok támogatása kapcsán **Sörös Iván** jelezte, hogy döntés született a 2015. december 31-ig benyújtott pályázatokról. 171 Tanoda kapott lehetőséget arra, hogy az eddigi munkáját folytassa, vagy újként megkezdje. Ez Tanodánkét 25-30 millió forintos támogatást tesz lehetővé, hogy az elkövetkezendő 36 hónapban szolgáltatást tudjanak nyújtani a gyermekek számára. Nagyon magas volt a beadott pályázatok száma, 1077 pályázat érkezett be, amelyek között volt több olyan, amely formailag nem felelt meg a pályázati kiírásnak, és voltak olyanok is, amelyek az értékelési szempontok alapján szakmailag nem feleltek meg.

Az EMMI közleménye tájékoztatást ad arról is, hogy lesz egy újabb pályázati kiírás majd a Tanoda program keretében 2 milliárd forintos keretösszeggel. **Sörös Iván** kiemelte továbbá, hogy megkezdődik egy olyan munka az EMMI-n belül, ami azt teszi lehetővé, hogy a Tanodák kiszámítható, hosszú távú finanszírozását biztosítsa. Ez egy többéves munka, ami biztos, hogy az elkövetkező másfél, két évet meg fogja határozni.

Az elmúlt évek projektjei közül érdemes kiemelni az óvodai fejlesztő programot. Ez a program hosszú ideig hazai forrásból volt finanszírozva. Azt a célt szolgálta, amikor még nem volt kötelező a hároméves kortól történő óvodába járás, hogy a pedagógusokat, a köznevelési intézményeket, a szülőket felkészítse arra, hogy minél korábban, három éves kortól járassák a gyermekeket óvodába. Ez a program uniós forrásból újraindul, amely kiemelt projekt lesz. 550 óvoda fog támogatást kapni az Oktatási Hivatalon keresztül, hogy ezt a tevékenységet folytassák. 1100 pedagógusnak a képzése fog megtörténni a programon keresztül.

Végül **Sörös Iván** elmondta, hogy a Tanoda programokhoz kapcsoló felhívások esetében még nem adtak lehetőséget az uniós forrásokkal kapcsolatos jogszabály arra, hogy a pályázati felhívásokat véleményezzék, társadalmisítsák. Ez a Helyettes Államtitkárság részére mindig fontos eszköz volt, mert akik a terepen dolgoznak, így tudnak véleményt nyilvánítani még a pályázat megjelenése előtt, hogy jónak tartják-e a koncepciót. Az elmúlt időszakban módosult a jogszabály, és lehetőséget biztosít a véleményezésre. Ez azt jelenti, hogy a pályázati felhívás megjelenik a honlapon és 10 napig lehetőség nyílik észrevételeket, véleményeket megfogalmazni a tervezettel kapcsolatban. Kérte a résztvevőket, hogy éljenek ezzel a lehetőséggel, mert így sokkal több olyan pályázat tud megjelenni, ami figyelembe veszi a szakemberek gyakorlati tapasztalatait.

2. napirendi pont: Tájékoztatás a Roma Platform pályázat hazai megvalósításáról

Sebestyén Zsuzsa az EMMI Fejlesztési Osztálya képviselőjeként jelezte, hogy a pályázat ismertetése előtt kitér annak előzményeire is. 2011-ben került elfogadásra a Roma Keretstratégia, amelynek értelmében minden tagállamnak meg kellett alkotnia a saját roma stratégiáját. Az Európai Bizottság az évek során azt tapasztalta, hogy még mindig nem zökkenőmentes és még mindig nem teljes körű a kommunikáció, a romák bevonása nem elégséges a különböző intézkedésekbe és folyamatokba. Az Európai Bizottságban működnek ún. Roma Kontaktpontok. Magyarország Kontaktpontja a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárság, így mindig egy fő részt vesz a bizottsági üléseken. Az a döntés született, hogy a tagállamok részére kerüljön kiírásra egy pályázat, amelynek célja, hogy kiderítsék a tagállamokban, hogy mi a probléma, miért nem működnek a folyamatok, hogyan lehetne a kommunikációt, az egyeztetési mechanizmust javítani. Ennek érdekében 2013-ban kiírásra került a pályázat, majd később ismételt, mert félreérthetően volt megfogalmazva a felhívás. A Minisztérium is pályázott ennek keretében, így 2016 júniusában tudták megkezdeni a 12 hónapos programot. A támogatási összeg 65.000 euró, közel 20 millió forint, amelyhez 5%-ot kellett az EMMI-nek önrészként biztosítani. A tagállamok nagy része beadta a pályázatát erre a programra. Nagyon különböző programjavaslatok kerülnek megvalósításra, van, aki képzéseket indít, van, aki tréningeket tart stb. Magyarország részéről az EMMI a Stratégia célkitűzéseinek jobb kommunikációját szeretné 12 hónap alatt megvalósítani. Országos szinten működik a Roma Koordinációs Tanács, helyi szinten pedig a helyi esélyegyenlőségi programokkal működik egyfajta egyeztetési mechanizmus, mivel ezeket a programokat két évente felül kell vizsgálni, valamint öt évente új programokat kell alkotni. A tapasztalatok szerint megyei szinten nincsen semmilyen koordináció, nincs kapcsolat a helyi és az országos szint között, ezért a pályázat keretében három megyében

(Baranya megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) egy pilot programot szeretne véghezvinni az EMMI, amelynek keretében összesen kilenc Roma Platform ülést szerveznek. A program célja, hogy olyan szervezetek képviselői üljenek egy asztalhoz, akiknek megyei szinten szerepe lehet a roma integrációban, felzárkózásban. A program nyitó és záró rendezvényére Budapesten kerül sor. Az elszámolási, beszámolási kötelezettség miatt a 12 hónapból 10 hónap alatt kell ezeket az üléseket megtartani, így a projektet március közepén le kell zárni. Eddig Ópályiban és Putnokon volt egyeztetés, amelyeknek az a tapasztalata, hogy nagyon nehezen lehet az embereket arra sarkalni, hogy az egyeztetési mechanizmusról és a hiányosságokról beszéljenek. Általában nagyon sok tapasztalatot, jó gyakorlatot és hiányosságot szoktak megosztani az egyeztetések során a Minisztériummal, de megyei szinten ténylegesen létezik egy úr ebben a tekintetben. A 12 hónap után két tanulmányt kell előállítani. Az egyik a jelenlegi helyzet leírását fogja tartalmazni, míg a másik egy javaslatcsomagot fogalmaz meg. Október 12-én kerül sor a Roma Platform nyitóülésére, amelyre szívesen várja a Helyettes Államtitkárság a Tematikus Munkacsoport tagjait. A következő vidéki program pedig október 18-án, Alsószentmártonon lesz. **Sebestyén Zsuzsa** jelezte, hogy a további alkalmak időpontjait meg tudják küldeni a Tematikus Munkacsoport tagjai részére is. Szívesen veszi továbbá az EMMI azokat a javaslatokat is, hogy mely szervezeteket lenne érdemes meghívni ezekre az ülésekre. Elsősorban azokra a szereplőkre gondolnak, akik a helyi esélyegyenlőségi programok megírásában részt vettek, felzárkózási szakértők, civil szervezetek képviselői, egyházi delegáltak, közszolgáltató intézmények képviselői, nemzetiségi önkormányzati szereplők, járási kormányhivatalok munkatársai, megyei kormányhivatalok és megyei önkormányzatok képviselői és a központi közigazgatás szereplői. Ezeken az egyeztetéseken kb. 80-120 fő között várnának résztvevőket. Az eddigi tapasztalatok alapján a létszám meg szokott lenni és a kisebb szekcióüléseken elég aktívak szoktak lenni a résztvevők, de nem mindig a napirenddel kapcsolatos témákban. Éppen ezért ez egy tanulási folyamat a Helyettes Államtitkárság részére is, minden egyes Roma Platform ülés után egy kicsit módosítanak a napirendeken, illetve a módszeren. Bízunk benne, hogy a 11 ülés után lehetőség lesz egy nem túl hosszú, mégis hasznos két dokumentumot elkészíteni. A Bizottság jelezte, hogy még nem megfelelő a kommunikáció és a romák bevonása, ezért azt tervezi, hogy évente kiírja ezt a pályázatot, úgyhogy lehetőség nyílik majd rá, hogy jövőre másik 3-4 megyében is alakulhasson Roma Platform. Éppen ezért tartják nagyon fontosnak a jó gyakorlatok, javaslatok összegyűjtését.

Barkóczy Gizella az Országos Roma Nővédelmi Közhasznú Szervezet elnöke megkérdezte, hogy ki volt a partner ebben a pályázatban.

Sebestyén Zsuzsa válaszában elmondta, hogy nincs partner, a Minisztérium adhatta be egyedül a pályázatát, és nem kell hozzá partnert keresni. A kiválasztott három megyében egy-egy helyi TKKI-s kolléga segítségét veszi igénybe az EMMI a helyszín biztosításában és a meghívotti lista összeállításában. Több tagállam is felvetette, hogy a pályázaton elnyert összeg nem olyan nagy összeg, mivel van olyan tagállam, aki civil szervezeteket szeretne támogatni ebből, de a Bizottság álláspontja szerint nincs erre lehetőség. Nem szakértőket szeretnének ebben a programban támogatni, hanem azt a mechanizmust kialakítani, ami tagállami szinten segítené a kommunikáció kialakítását.

Jakus László a Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület elnöke jónak tartja az ötletet, ugyanakkor véleménye szerint rossz felől indult el a megvalósítás. A helyi esélyegyenlőségi programok készítése kapcsán jelezte, hogy rendszerint a családsegítő szolgálat egyik munkatársának lett kiadva ez a feladat, aki elkészítette a programot, és érdemben más

szervezetek nem lettek bevonva ebbe a folyamatba. A helyi szintű egyeztetés azért nehézkes, mert nem szoktak hozzá az emberek, valamint túl bonyolult a viszonyrendszer, ezért nem is célravezető ez. Járási és megyei szinten viszont nagy a hiány. **Jakus László** hangsúlyozta, hogy megyén belül is nagyok lehetnek a különbségek, ezért előfordulhat, hogy valaki azért nem szólal fel az üléseken, mert az ő térségét az adott probléma nem érinti, nincs is hasonló jellegű problémájuk. Ezért a Roma Platform üléseket járási szintre lenne érdemes szervezni. Egy korábbi, egészségügyi fejlesztési kiemelt projekt keretében létrehoztak ún. járási támogatói csoportokat, amelyek folyamatosan üléseztek. Ezekre az ülésekre állami vezető kérte fel a Kormányhivatal vezetőjét, hogy delegáljon egy szakértőt. Véleménye szerint ezeket a Roma Platform üléseket is komolyabban vennék a résztvevők, ha ilyen formában hívnák meg őket. Ezen kívül célszerű lenne összeválogatni, hogy ki az, aki érdekelt a roma integrációban, és tőlük kérni egy delegálást. Egyetértett azzal, hogy a kommunikáció nem megfelelően működik, és szükség van egy ilyen fórumra, ugyanakkor érdemesebb lenne ezt járási szinten megszervezni.

Sebestyén Zsuzsa jelezte, hogy korábban is kaptak visszajelzéseket arra vonatkozóan, hogy hogyan készültek a helyi esélyegyenlőségi programok. Ezeknek a programoknak a célja az volt, hogy legyen egy ilyen programja minden önkormányzatnak, amit két évente felül kell vizsgálni, és mindenhol legyenek meg azok a szereplők, akik ezzel foglalkoznak. Régebben létezett az Esélyegyenlőségi Fórum, amelynek célja az volt, hogy a helyi esélyegyenlőségi programok elkészülhessenek. Ez a Fórum egyes helyeken a mai napig is működik. Az ÁROP 1.A.3 pályázat a területi együttműködést segítette volna elő, hogy ezeket a programokat helyi szintről járási szintre emeljék fel, és ott tudjanak konzultálni azok, akik a helyi esélyegyenlőségi programokban hasonló problémákat foglaltak meg. Mivel ez egy ÁROP projekt volt, ezért több helyen a lejárta után nem is foglalkoztak ezzel a fórummal. **Jakus László** javaslatát megvizsgálja majd a Helyettes Államtitkárság. Az látszik jelenleg is, hogy célzottabb meghívás szükséges. Szeretnének mindenki számára lehetőséget biztosítani a problémák elmondására, ugyanakkor fontos lenne az is, hogy válaszokat kapjanak a kérdésekre. Ezért lehet, hogy nem ilyen széles körben kellene résztvevőket hívni, hanem célzottabban, egy szűkebb, szakemberekből álló körben kellene az egyeztetéseket folytatni. A következő rendezvény alkalmával, Alsószentmártonon, a délelőtti folyamán egy nagyobb ülés tartanak, majd délután szűkebb körben folytatódik az egyeztetés. Megvizsgálják továbbá annak a lehetőségét is, hogy nem megyei, hanem járási szinten szerveződjének a Platform ülései.

Dr. Csator dai Sarolta az EMMI Ellátási Osztálya képviselőjében megkérdezte, hogy a megyei vezető védőnőket meghívták-e a Roma Platform üléseire. A három említett megyében a megyei vezető védőnők több mint 10 éve irányítják a megyék egészségügyi- és családgondozását. Ez a hálózat teljes lefedettséggel rendelkezik. Járási szinten is 80 védőnőt fog össze egy járási vezető védőnő, és a településeken 250 családot egy védőnő. A védőnők teljes közösségi diagnózissal rendelkeznek, személy szerint ismernek minden családot, napi kapcsolatban állnak velük. A megyei vezető védőnő kormánytisztviselő, így azonnal el lehet érni, azonnal információt tud nyújtani, amennyiben nem, a járási vezetőktől be tudja kérni az adatokat. **Dr. Csator dai Sarolta** jelezte, hogy a 100 éves védőnői szolgálatért garanciát lehet vállalni.

Sebestyén Zsuzsa jelezte, hogy nem teljes körű a meghívotti lista, ezért kértek három helyi kollégát, akik ismerik a helyi viszonyokat. Megköszönte **Dr. Csator dai Sarolta** javaslatát a védőnők meghívásával kapcsolatban, fokozottan fognak figyelni erre a szempontra. Folyamatosan próbálják bővíteni a meghívotti listát, azonban sokszor problémát jelent, hogy

munkaidőben vannak az ülések, ezért vannak olyanok, akik nem tudnak részt venni a rendezvényen.

Dr. Csatornai Sarolta hangsúlyozta, hogy a családgondozást operatív szinten a védőnő folytatja, amely szakigazgatási szervvezetője a vezető védőnő. Kérte, hogy ebből adódóan a jövőben hívják meg a megyei vezető védőnőket a Platform üléseire.

Barkóczy Gizella az Országos Roma Nővédelmi Szervezet partnerségét ajánlja.

3. napirendi pont: Tájékoztatás a „Roma lányos programról”

Sörös Iván bemutatta a Roma lányos programot. Elmondta, hogy hosszabb tervezési periódus után, 2015-ben indult el ez az újszerű program. 2010-ben fogadták el az EU 2020 stratégiai dokumentumát, amely minden EU tagállamra vonatkozóan konkrét célokat határozott meg. Magyarország tekintetében az egyik cél, hogy a szegénységben, kirekesztettségben élők számát csökkenteni kell. A másik – romákhoz, felzárkózáshoz kapcsolódó – cél, hogy a végzettség nélküliek arányát csökkenteni kell 2020-ra. Ez a cél már nem volt ismeretlen akkor sem, amikor a Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011-ben elindult. Kormányhatározatok adnak a különböző szereplőknek konkrét feladatokat, jellemzően a szakképzési területnek az NGM-ben, vagy az EMMI-ben a köznevelési - és a felzárkózási területnek. Vannak olyan programok, amelyek a végzettség nélküli iskolaelhagyás ellen küzdenek. 2014-ben fogadták el a végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégiát, ami előfeltétele volt annak, hogy a 2014-2020-as uniós forrásokat Magyarország fel tudja használni. Csak akkor indulhatott el az Emberi Erőforrás Operatív Program, ha egy ilyen kiegészítő stratégiát is benyújt Magyarország. Bár az Útravaló ösztöndíj program és a Tanoda program szintén ezt a célt szolgálja, a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárság úgy gondolta, illetve a különböző kutatások és jelentések is ezt igazolták vissza, hogy a célcsoporton belül van egy direktbben megszólítható, érzékenyebb célcsoport, a roma lányok csoportja. Elindult egy gondolkodás, hogy milyen formában lehetne megszólítani azokat a szervezeteket, amelyek a lányokkal érdemben tudnak foglalkozni, mentorálás, tutorálás, személyes segítségnyújtás keretében, annak érdekében, hogy befejezzék az általános, illetve a középiskolát, hogy ne morzsolódjanak le, illetve olyan intézményben folytassák a tanulmányaikat, amely megfelelő stratégiát nyújt számukra. 2015-ben került meghirdetésre a „Roma lányos” pályázat, első körben 2016. június 30-ig, majd 2016. szeptember 30-ig lehetett ezeket a programokat megvalósítani. A program alapvető célja, hogy azoknak a hátrányokkal küzdő, 10-18 éves korú, első sorban roma lányoknak, akik a lemorzsolódás kockázatának vannak kitéve, megerősítse a tanulási, továbbtanulási motivációját. Fontos szempont volt a családok bevonása is a programba. Egyrészt a megfelelő tájékoztatás miatt, másrészt azért, hogy tudatosítsa a szülőknél a továbbtanulás fontosságát, így egy otthonról hozott támogatással hatékonyabb eredményt lehet elérni. 2016 tavaszán került elbírálásra a 2015-ben meghirdetett program. Nagyon nagy túljelentkezés volt, 10 helyre kb. 230 pályázat érkezett be. A Minisztérium megvizsgálta, hogyan lehetne további források bevonásával minél több szervezetnek megadni a lehetőséget, hogy belépjenek a programba. Végül 26 szervezetnek biztosított lehetőséget a Minisztérium, hogy ebben a programban részt vegyenek. Tolna, Baranya-, Somogy-, Szabolcs-, Borsod- és Csongrád megye hátrányos helyzetű, illetve roma gyerekekkel foglalkozó szervezetei részesültek előnyben. A Minisztérium szándéka az volt, hogy arra a településre menjen a támogatás, ahol erre a legnagyobb szükség van. **Sörös Iván** elmondta, hogy az elmúlt évben a TKKI együttműködést alakított ki a program megvalósítóival, workshopok, egyeztetői fórumok megrendezésével. A tapasztalatok azt mutatják, hogy szinte mindegyik szervezet valamilyen formában korábban már foglalkozott a

célcsoporttal, nem volt ismeretlen számukra a helyzet. **Sörös Iván** kiemelte a program egyik nagyon fontos tapasztalatát, hogy – bár a program nem írta elő a köznevelési intézményekkel való együttműködés szintjét – arról számoltak be a megvalósítók, hogy fontos és tudatos döntés volt a megvalósítás során, hogy a köznevelési intézményekkel erős kapcsolatot alakítsanak ki. Az eredményekből látható, hogy milyen programelemek valósultak meg, a kapcsolattartás a családdal, illetve a célcsoporttal sokkal intenzívebb, mint korábban volt. Sokan arról számoltak be, hogy olyan modern eszközöket is felhasználtak, mint például a Facebook, ahol zárt csoport létrehozásával a lányok és a mentorok tudják tartani a kapcsolatot. További tapasztalat volt, hogy sok esetben a lányok már a programok tervezésében is részt vettek, a szabadidős,- kulturális programok szervezését a lányok és a mentorok közösen határozták meg. További programelemek voltak: szituációs gyakorlatok elemzése, édesanyák megszólítása, intézménylátogatások, továbbtanulási- és pályaelemzési programok, komplex életvezetési elemek átadása, titokszoba. A mentorok személyes példaképpé alakultak. A települések lakossága is pozitív visszajelzéseket adott a megvalósult programokkal kapcsolatban. A programban részt vevő lányok esetében csökkentek az igazolatlan hiányzások, eredményesebb lett az év végi teljesítés, nem bukott meg senki, és konkrét továbbtanulási célkitűzéseket fogalmaztak meg. A program hiányosságaira utaló visszajelzések között volt, hogy fontos a célcsoport megszólítása, de kerüljenek megszólításra az azonos korú roma fiúk is. Negatívum a program rövidege, mert csak fél éves volt. Tudatosult, hogy egy ilyen programot legalább 10 hónapon át, egy tanéven keresztül érdemes működtetni, illetve a pályázat jobban igazodjon a tanévhez. A program hiányossága továbbá, hogy a családokat még jobban be lehetne vonni, a család problémájának megfelelően támogatni őket. A pályázat monitorozására nagyobb hangsúlyt lehetne fordítani. A Helyettes Államtitkárság részéről 2015 őszén az volt a terv, hogy a program az adott nevelési évet kiszolgálja, kiegészíti, és a levont tapasztalatok alapján 2016-ban egy hosszabb távú programot indítanak el uniós forrás felhasználásával. Amikor látható volt, hogy az EFOP éves fejlesztési keretébe ez nem fog bekerülni, 2016 nyarán kiírtak egy pályázatot közel megegyező kondíciókkal, közel azonos célcsoporti kör számára, azért, hogy 2017. június 30-ig tudják folytatni azokat a programokat, amiket még 2015 őszén megkezdték. Ez a pályázat 2016. augusztus 9-én lejárt, a megvalósítás időszaka októbertől június végéig tart. A tavalyi 80-hoz képest most 135 millió forint áll rendelkezésre, a program legalább 360 főt fog elérni. **Sörös Iván** a következő tervekkel kapcsolatosan elmondta, hogy a Helyettes Államtitkárság minden tapasztalatot beépítve, az uniós program felhasználásával hosszabb időszakot adna a program megvalósítására, hogy a szervezetek a programot legalább két tanéven keresztül megvalósíthassák. Most úgy tűnik, hogy az éves fejlesztési keret be tudja fogadni ezt a programot, és ez alapján 2017-ben, amikor az első program befejeződik, meg lehet jelentetni a következő pályázati kiírást, ami legalább két tanéven keresztül a megfelelő forrást biztosítani tudja azon szervezetek számára, akik ezen a területen kívánják szolgálni a roma lányok felzárkózását, lemorzsolódás elleni küzdelmét.

Oláhné Balogh Tímea, a Roma Láng Egyesület vezetője beszámolt egy ilyen program megvalósításáról. A Roma Láng Egyesület Hajdú-Bihar megyében a román határszélen fekvő településen, Álmosdon valósította meg a Roma lányos programot. 12 mentoráltból négy középiskolás, közülük hárman a debreceni Tóth Árpád Gimnáziumba járnak, Arany János programosok. Felvázolta a Roma lányos és a Tanoda pályázat közötti különbséget. Korábban Tanoda programot valósítottak meg, és újra fognak. A kettő között, 5 hónapos időtartamban valósították meg a Roma lányos projektet. A Tanoda programban magyar és cigány gyerekek vettek részt, mindenkire egyformán kellett figyelni. A Roma lányos projektben ezzel szemben csak cigány gyerekek vannak. Sokkal hamarabb összeforrt a kis csapat, hamarabb közösségé kovácsolódtak. Nem kellett keményen a tanulmányi eredményekre koncentrálni, ez a Tanoda

legfontosabb profilja, a szocializációs képességek mellett. A Roma lányos program folyamán a hangsúly a közösségépítésre, én-megerősítésre, a szocializációs képességek kibontakozására terelődhetett. Az 5 hónap valóban rövid idő, de nagyon hasznos, és több szempontból nagyon értékes volt. Elmondta, hogy saját bőrén tapasztalta, amikor a főiskolán és az egyetemen egyedüli cigányként nagyon nehéz volt a kisebbségi léttel és érzéssel küszködni. Ezeknek a lányoknak az a legnagyobb akadály, hogy beilleszkedjenek, hogy elhiggyék magukról, hogy tudnak sikeresek lenni romaként is. Annak érdekében, hogy ezt a kisebbségi komplexust valahogy megpróbálják legyőzni, kitaláltak egy olyan programot, hogy tanuljanak meg a romungró cigány lányok nagyecsed-i cigány táncot. Cigány táncórákat kezdtek el működtetni, Balogh Fruzsina táncotár, a Lashe Shave zenekar képviselője járt le Budapestről rendszeresen. A mentorokkal együtt tanulták a táncot, és végül összeért egy koreográfia. Szembesültek vele, hogy milyen értékes a kultúrájuk, maguk vásárolták meg a gyönyörű, pliszírozott ruhákat a Romani Design boltban. Nagyon szerették a lányok, felléptek falunapon, iskolai rendezvényen. Érdekes volt látni, amikor a középiskolás lányok a farmer helyett szoknyában voltak, nem okozott nekik problémát. Sikerült megszerettetni velük a kultúrájukat, büszkévé rá a lányok, sokkal magabiztosabbak lettek ezáltal, és érzik azt, hogy romaként is tudnak sikeresek lenni. A programban dolgozók valamennyien diplomások, így látják a példaképet maguk előtt. Sőt, tapasztalták, hogy még sikeres családayak is lehetnek. A tréningek, a foglalkozások mind arról szóltak, hogy hogyan is lehet cigány lányként tanulni, majd cigány édesanyaként dolgozni és családot nevelni. **Oláhné Balogh Tímea** a tréningekkel kapcsolatosan elmondta, hogy a felső tagozatosok nem tudták, hogy milyen, ha adott esetben eltoltják a padokat, és körben vagy más formában helyezik el. Érdekes tanulság volt a mentoroknak, hogy ez a gyerekek számára milyen tapasztalatot jelentett. Most ez a kis csoport, akik összeérték és megerősödtek, tovább tudnak menni a Tanodába. Van egy norvég projektjük is, amit párhuzamosan végeztek középiskolásokkal. A Roma lányos projektben lévő középiskolás lányokat vitték el a norvég projekt segítségével a Campus Fesztiválra, hogy az egyetemista léttel is ismerkedjenek, és kapcsolatokat gyűjthessenek. Egész nyáron programokat csináltak, és nagyon jó csapat kovácsolódott, akikkel lehet tovább dolgozni.

Dr. Csator dai Sarolta gratulált a programhoz, és kiemelte a pedagógus személyiségének jelentőségét a roma gyerekek közösségbe integrálódásában. Megkérdezte, hogy Álmosdon a pedagógusok között mennyi a roma származású. Véleménye szerint az integrálódás gyorsaságában nagy befolyása van a roma származású pedagógusoknak.

Oláhné Balogh Tímea elmondta, hogy az általános iskolában nincs roma származású pedagógus, de a szervezetükben három fő van, és ez a húzóerő.

Dr. Csator dai Sarolta elmondta, hogy védőnők körében már 15-20 évvel ezelőtt elindult a folyamata a roma származású szakemberek képzésének. A Szegedi Egyetem Főiskolai Karán, Miskolcon létrehoztak egy tagozatot kifejezetten roma származásúaknak, annak érdekében, hogy a roma védőnők a roma családok asszimilációjában jobban tudjanak segíteni. A Lányos programban résztvevő kislányokkal a pedagógus-hivatást meg lehetne szerettetni, így ők könnyebben tudnák a megszerzett ismereteket átadni. Köztudott, hogy az ismeretek jobban hatnak érzelmi szálakon.

Oláhné Balogh Tímea jelezte, hogy ezt a célt szolgálná a roma szakkollégiumok felállása.

Dr. Csator dai Sarolta elmondta, hogy Szegeden a szakkollégiumot is tanulmányozhatta. A hatvanas években Szabó G. Mária docens asszony ennek a szellemiségét elindította a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Tudja, hogy Pécsen is volt, de publikációt nem látott. Szívesen

megismerné a hallgatókat, akik ebből a képzésből kikerültek. A cél ne az egyén kiemelkedése legyen, hanem az, hogy mennyit tud magával vinni.

Oláhné Balogh Tímea egyetértett **Dr. Csator dai Sarolta** szavaival abban, hogy ez biztosan példaértékű lenne a padban ülő fiatalok számára. Ha készülne egy publikáció vagy szakirodalom az ilyen emberek életéről, az biztos, hogy minden roma szervezet polcán, és az iskolákban is ott lenne.

Dr. Csator dai Sarolta véleménye szerint megérné az ilyen lányokról filmet készíteni.

Dr. Véberné Rostás Krisztina, a BM Civilkapcsolati - és Ügyfélszolgálati Osztályának képviselőjében elmondta, hogy 10 éve dolgozik a Belügyminisztériumban. Ő is roma szakkollégiumos és roma ösztöndíj programból került ki. Vannak pozitív példák a roma nők és a roma férfiak körében is. Nagyon sok olyan roma program van, amelyek által lehetőség nyílt arra, hogy egyrészt diplomát szerezzenek, másrészt tudjanak is dolgozni az adott szakmában. A Belügyminisztérium képviselőjében a korábbi években sok olyan helyen járt, ahol a Belügyminisztériumban, rendőrségen, tűzoltóságon dolgozó roma kollégákkal arról tartottak tájékoztatást, hogy vannak olyan roma fiatalok, akik diplomát szereznek, és dolgoznak.

Dr. Csator dai Sarolta hangsúlyozta a mentor szerepben megjelenő fiatal roma értelmiségiek fontosságát. A családpedagógia vonalára helyezné a fókuszot, amely gyorsíthatná az asszimiláció folyamatát. A pályaorientációt is lehet irányítani egy jól időzített filmmel. „Tanulj és a saját kultúrádat vidd tovább!”

Sörös Iván reagált a hozzászólásokra. Elmondta, hogy kilenc roma szakkollégium működik, Pécsen, Szegeden, Nyíregyházán, Hajdúböszörményben, Debrecenben, Miskolcon, Egerben és Budapesten kettő. Kaposváron is működik, de ott másik pályázati rendszerben jött létre. Elmondta, hogy a közelmúltban volt a hajdúböszörményi roma szakkollégiumban, ahol egy kisfilmet mutattak be a hallgatók, amelyet egy óvodapedagógussal készítettek, és kaptak egy kiadványt, amely a hallgatókról szól. A kiadványban szereplők mesélnek az életútjukról, hogyan kerültek oda, mit tanulnak, miért választották. Fontosnak tartja, hogy a roma szakkollégiumi hallgatók időről időre találkoznak egymással. A szakkollégiumi közösségekben sokat segítenek egymás megerősítésében, bizonyos problémákat együtt kezelnek, tudatosítanak egymásban. A szakkollégiumi találkozásokon összejön 150-200, 18-25 év közötti roma fiatal, akik orvosok, nemzetközi szakjogászok, tanárok, óvodapedagógusok, informatikusok, mérnökök lesznek. 2011-ben indult el ez a folyamat. Egyrészt a szakkollégiumok egymással is felveszik a kapcsolatot, kialakult egy hálózatuk, programmegvalósítóként beszélnek egymással, és arra figyelmeztetnek, hogy a hallgatók találkozzanak egymással. **Sörös Iván** említette még az Út a diplomához pályázatot, amely 2012 óta fokozatosan épül fel. Először 70-80 millió Ft állt rendelkezésre, 300-400 hallgatót ért el, akik jellemzően hátrányos-, illetve halmozottan hátrányos helyzetűek. A keretösszeg most már 275 millió Ft, évente kb. 1000 hallgató támogatását teszi lehetővé. A pályázat beadásakor a hallgatók megadják, hogy milyen szakra járnak, illetve nyilatkozhatnak arról, hogy roma származásúak. 230-240 hallgató vállalta, hogy roma származású. Készült egy diagram, amelyen ábrázolták, hogy a pályázók mely tudományterületeken tanulnak. A roma hallgatók esetében 1-2%-kal tér el a diagram, tehát megdőlt az az elmélet, vagy sztereotípiá, hogy vannak romák által preferált szakok.

Barkóci Gizella véleménye szerint is nagy szükség van ezekre a pályázatokra. A fejlesztések nem jutnak el mindenkire, az országot járva a problémákat látják, amelyek korábban is voltak. Fontos területeken nem történik előrelépés a roma nők helyzetében, mint például a foglalkoztatás, az egészségügy, a lakhatás. Fejlesztőpedagógusként és nevelőtanárként látja, hogy az oktatás területén a nem roma pedagógusok képesek programokban részt venni, és partnerséget ajánlani. Az a tapasztalata, hogy a diplomás roma nők nem segítenek a nem értelmiségi roma nőknek. Olyan feladatot, munkát kellene adni a diplomás roma nőknek, hogy fejlesszék a nem értelmiségi nőket. Javasolta, hogy minden településen egy nem roma pedagógust vonjanak be azokba a fejlesztésekbe, akik segítenek a pedagógus-pályára készülő roma lányoknak. A roma nők a többségi társadalom nő tagjaitól még mindig olyan lemaradásban vannak, mint 2010-ben voltak. A roma asszonyok túl vannak terhelve, átveszik a férfiaktól a családfenntartó szerepét, az egészségi állapotuk egyre romlik.

Tibori Tímea, szintén az Országos Roma Nővédelmi Közhasznú Szervezet képviselőjében hoztátette, hogy az országjárás tapasztalatának summázata az, hogy az integrációt alapvetően a képzők képzésénél lehetne megoldani. Ezt a pályázatokba is sokkal nagyobb súllyal kell beilleszteni. Elengedhetetlen, hogy a Roma lányos pályázathoz hasonló típusú pályázatok hosszabb futamidejűek legyenek. A pályázatokat úgy kell monitorozni, hogy a nyomon követés kitermeljen egy következő csoportot, akkor kevesebb költséggel, és nagyobb hatékonysággal tudna működni. A monitorozásra kiemelt figyelmet kell fordítani, és a szakemberek mellett a helyi erőkre kell támaszkodni. Minden pályázat speciális képzést is igényel. Fiúk és lányok, férfiak és nők együttműködve járulnak hozzá a társadalom fejlődéséhez, de vannak olyan életkori szakaszok és élethelyzetek, amikor érdemes külön foglalkozni a nemek problematikájával. Ezért lényeges megtalálni, hogy ha van egy lányos program, akkor abba a kortárs fiúkat hogyan lehet bevonni, és később a közösségre kiterjeszteni. Sok jó gyakorlat van, de amikor a terepen találkoznak a problémákkal, akkor csak kellő helyismerettel lehet néhány jó tanácsot vagy programot nyújtani.

Orbán Anikó az elhangzott hozzászólásokkal kapcsolatosan elmondta, hogy az asszimiláció kifejezés helyett a befogadás szó használatát javasolja. Asszimilációról beszélve azt várjuk el, hogy egy társadalmi csoport egy más társadalmi csoport elvárásainak feleljen meg. Fontos, hogy az oktatás terén is – akár a pedagógusokkal kapcsolatban, akár a gyerekek oktatásszervezése kapcsán – befogadásról, a roma és nem roma csoportok közeledéséről és együttműködéséről legyen szó. Ha rendszer szintű pozitív változásokat szeretnénk elérni, akkor nagyon fontos, hogy mindenféle területen legyenek roma diplomások, roma értelmiségiek. A saját érdeklődésüknek megfelelő területen érjenek el minél magasabb képzettségi szintet. Ugyanakkor nagyon fontos, hogy jó pedagógusaik legyenek a roma gyerekeknek is és a nem roma gyerekeknek is. Nyilván pozitív dolog lehet, ha roma pedagógus, roma segítő van a közelükben, de a legfontosabb az, hogy megfelelően képzett, elfogadó pedagógusaik legyenek.

Jakus László a képzők képzésével kapcsolatosan elmondta, hogy rengeteg ilyen cél van, de véleménye szerint nem kell minden – egyébként nagyon fontos célra – hazai vagy Európai Unió pályázatot kiírni. Minden pályázat az, amit kihozunk belőle. A tanoda pályázatban is megengedte a kiíró, sőt plusz ponttal jutalmazta is, hogyha pedagógusképző intézménnyel felveszik a kapcsolatot. Győrben az Apáczai Csere János Tanítóképző Karral felvették a kapcsolatot, akik nagyon komolyan vették a felkérést. Már ők maguk küldik a szociálpedagógus és tanító hallgatókat, hogy ott tölthessék a gyakorlatot, mert addig még nem találkoztak hátrányos helyzetű gyerekekkel. A Tanodában olyan tapasztalatokat szerezhetnek, amelyeket a későbbiekben tudnak hasznosítani. Azért ilyen komplexek ezek a programok,

mert egyszerre több problémát is képesek megoldani. Ebben az esetben a gyerekek felzárkóztatását és a képzők képzését is. A rendszerszintű változásokkal és a jó gyakorlatokkal kapcsolatban megjegyezte, hogy a jó gyakorlatok képesek a rendszerbe beilleszkedni. Vagy fentről, ahogy a Biztos Kezdet Gyerekházaknál megtörtént, vagy a párbeszéd alapján, a jó gyakorlatok megismerésével. **Jakus László** megköszönte az Együtt kezdtük, együtt folytatjuk konferenciát. Nagyon hasznos konferencia volt, hiánypótló a maga nemében. Javasolta, hogy sűrűbben legyenek ilyen találkozók.

Sörös Iván elmondta, hogy a konferencia rengeteg munka és szervezés. Törekedett az Államtitkárság arra, hogy szakmailag színvonalas legyen, és jó beszélgetések valósuljanak meg. Megköszönte a részvételt, és a visszajelzést. **Sörös Iván** megköszönte **Oláhné Balogh Tímea** beszámolóját a Roma lányos program megvalósítójaként. Felvetette, hogy a Munkacsoport következő ülésére témaként fel lehetne venni a roma női kérdést, azon belül is a foglalkoztatásról beszélni, illetve a roma szakkollégiumokról bővebb tájékoztatást adni, ha a Munkacsoport tagjai igénylik.

Dr. Csatornai Sarolta az egészségkultúra kapcsán megjegyezte, hogy a magasabb kulturáltságú nők egészségkultúrája is magasabb. A foglalkoztatással kapcsolatban elmondta, hogy a korábban említett képzésre felvett 40 roma hallgatóból, az életutakat követve azt tapasztalták, hogy nem akarnak visszamenni a saját közösségükbe.

Jónás Csilla, az EMMI Területi Felzárkózási Ügyek Osztályának képviselőjében a Munkacsoport, és elsősorban a civil szervezetek segítségét kérte a Pécsen bemutatásra került komplex telepprogram terjesztésében. Kérte, hogy ajánlják a polgármesterek, illetve egyéb szervezetek figyelmébe a programot annak érdekében, hogy minél többen jelentkezzenek. A projekt száma EFOP 1.6.2 és 2.4.1. A keret 45 milliárd Ft, az előző időszakban 8 milliárd volt. Nagyon sok pályázót vár az Államtitkárság. A Széchenyi2020 honlapon 2016. október 6-áig van lehetőség észrevételezni a pályázati felhívást. A pályázatokat 2018-ig folyamatosan lehet leadni, forrásmaradvány függvényében.

Barkóczy Gizella segítséget kért a pályázatuk megírásához.

Jónás Csilla a kérdésre reagálva elmondta, hogy több alkalommal fognak információs napot tartani. Kiegészítésként jelezte, hogy a fő pályázó az önkormányzat, olyan településen, ahol szegregátum van. Az önkormányzat mellett kötelező partner egy olyan civil szervezet, amelynek van szakmai múltja ezen a területen, és kötelező együttműködési partner a területi vagy települési Roma Nemzetiségi Önkormányzat. Az összes érintett ágazat – az egészségügy, a védőnők és az iskolák – bevonásával lehet ez a pályázat sikeres. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) tud módszertani segítséget is nyújtani a pályázatok megírásához. Minden megyében van megyei SZGYF, akikkel a települési önkormányzatok felvehetik a kapcsolatot. A résztvevőknek egy linket fog küldeni, ahol elérhetőek az előző projekt tapasztalatai, jó gyakorlatai.

Sörös Iván megköszönte az aktív részvételt és további hozzászólás hiányában lezárta az ülést.

Hangfelvétel alapján készítette: Józsa Teodóra titkársági referens

Látta: Szabó-Princz Viktória titkárságvezető

Jóváhagyta: Sörös Iván főosztályvezető